

Vietos valdžios įgalinimas piliečius įtraukti į politinio sprendimo priėmimo procesą naudojant socialinį tinklą „Facebook“: Lietuvos savivaldybių atvejis

Ieva Aurylaitė

Kauno technologijos universitetas
A. Mickevičiaus g. 37, LT-44240, Kaunas

crossref <http://dx.doi.org/10.5755/j01.ppa.16.1.18014>

Anotacija. *Modernios demokratijos kokybę pagrindžia aktyvus piliečių dalyvavimas priimančiam politiniams sprendimams. Globalizacijos plėtra viešojoje politikoje vyksta decentralizacijos procesu: pilietinės visuomenės – politinės visuomenės galios santykių restruktūrizacija ir subnacionalinės politikos dominavimu bendruomenėje. Moksliniuose tyrinėjimuose vertinant elektroninį dalyvavimą nėra skiriama pakankamai dėmesio naujųjų medijų santykiui su socialine ir institucine struktūra atskleisti. Pakitę politinės galios santykiai komunikacijos tyrinėjimuose rodo naujus pilietinio įsitraukimo modelius. Straipsnyje pateikiama 2016 m. atlikto kokybinio tyrimo rezultatų analizė, atskleidžianti vietos valdžios socialinę patirtį apie piliečių dalyvavimą ir socialinio tinklo „Facebook“ platformos specifiką, plėtojant vietos valdžios ir piliečių dialogą Lietuvos vietos savivaldoje.*

Raktažodžiai: *politinės galios decentralizacijos procesas, įgalinimas, socialinis tinklas „Facebook“, vietos savivalda.*

Keywords: *political power decentralization process, empowerment, social network “Facebook”, local governance.*

Įvadas

Informacinių technologijų pažanga ir interaktyviosios komunikacijos plėtra lėmė didėjančią informacinių ir komunikacinių technologijų sukeliama įtaką demokratijai. Šiuolaikinės demokratijos kokybę pagrindžia aktyvus piliečių dalyvavimas, tačiau Lietuvos pilietinis dalyvavimas yra menkas. 2015 m. pilietinės galios indekso vidutinė reikšmė, kuri yra 33,4 balo iš 100 galimų, rodo stagnuojančią pilietinės galios būklę (2014 m. ši pilietinės galios indekso vidutinė reikšmė buvo 34,0 balo) [21]. Informacinėje visuomenėje vis svarbiau atskleisti naujas pilietinio dalyvavimo formas, kuriomis piliečiai galėtų įsitraukti į politinio sprendimo priėmimo procesą. Internetas yra neatsiejamas nuo piliečių kasdienės veiklos praktikų, formuojantis

pilietinėms nuostatomis plėtojamas pilietiškumas. Kasdien piliečiai įsitraukia į socialinį tinklą „Facebook“, kuriuo Lietuvoje naudojasi apie 68 proc. internetu, išlaiko daugiausiai vartotojų turinčio socialinio tinklo poziciją [25]. Globalizacija vietos savivaldoje vyksta decentralizuojant politinę galią vietos valdžios valdymo ir organizavimo struktūrose. Politinės ir pilietinės visuomenės komunikacija priklauso nuo galimybių, kurias kuria politiniai institutai, ir piliečiams prieinamų būdų įsitraukti į politinio sprendimo priėmimo procesą. Vykstant politinės galios decentralizacijos procesui, politikos institutai priartina prie vietos bendruomenių, tačiau išskyla demokratinio deficito iššūkis, identifikuojamas subnacionalinės valdžios nutolimu nuo nacionalinės ir viršnacionalinės (Europos Sąjungos) politikos. Todėl svarbu identifikuoti naujųjų medijų logiką, padedančią perteikti politinį turinį skaitmeninėje viešojoje erdvėje. Naujajai pilietinio dalyvavimo formai galime priskirti elektroninį dalyvavimą (toliau – el. dalyvavimas), kurio pagrindinė problematika – europiečių nesidomėjimas Europos Sąjungos politika [12, p. 57]. Pluralistinės demokratijos teorijose pilietinis dalyvavimas kaip definicija atskleidžia įvairius pilietinio dalyvavimo įsitraukimo modelius, tačiau jų sukeliamas poveikis nėra pakankamai lemiamas moksliniuose tyrinėjimuose. Nuo XIX a. pabaigos iki XX a. antrosios pusės moksliniai tyrinėjimai apie decentralizaciją buvo susiję su viešojo sektoriaus reformų vykdymo analize. Nuo XXI a. moksliniuose tyrinėjimuose daugiausia dėmesio skiriama decentralizacijos proceso sukeliama poveikio visuomenei analizei, todėl tampa svarbu decentralizacijos procesą aptarti įvairesniais tiriamaisiais požiūriais. Vieni pirmųjų šiuolaikinės politinės komunikacijos teoretikų K. Brantas ir K. Voltmer savo veikale „Political Communication in Postmodern Democracy: Challenging the Primacy of Politics (2011)“ [4] pasiryžo išsamiai išanalizuoti naujųjų medijų vaidmenį socialinėje ir institucinėje struktūroje. Švedijos profesorius P. Dahlgernas savo moksliniuose tyrinėjimuose apie naujųjų medijų sukeltą įtaką demokratijai akcentuoja naujųjų pilietinių dalyvavimo formų steigimosi svarbą demokratizacijai: politinio sprendimo priėmimo procesui ir pilietiniam aktyvumui (angl. *civil engagement*). Pasak Dahlgreno, interaktyviosios komunikacijos platformos plėtoja skirtingas (naujas) pilietinio dalyvavimo formas [7, p. 30]. 2013 m. pasirodė R. Petrauskienės ir G. Žilinsko straipsnis „Informacinių technologijų įtaka politiniam dalyvavimui: interneto skverbties ir rinkėjų aktyvumo tendencijos Lietuvoje“, kurio tikslas – nustatyti interneto įtaką politiniam dalyvavimui Lietuvoje [20, p. 50].

Šio straipsnio tikslas – išanalizuoti vietos valdžios galimybes įtraukti piliečius į politinio sprendimo priėmimo procesą skaitmeninėje viešojoje erdvėje ir atskleisti socialinio tinklo „Facebook“ platformos taikomumą, skatinant pilietinį dalyvavimą Lietuvos vietos savivaldoje. Straipsnyje keliami *uždaviniai*:

- 1) išanalizuoti vietos valdžios įgalinimą piliečius įsitraukti į politinio sprendimo priėmimo procesą vietos savivaldoje;
- 2) išsiaiškinti naujųjų medijų decentralizacijos įtaką konstruojant viešąją skaitmeninę erdvę vietos savivaldoje;
- 3) ištirti vietos valdžios socialinę patirtį apie el. dalyvavimą ir atskleisti socialinio tinklo „Facebook“ platformos specifiką, plėtojant vietos valdžios ir piliečių

dialogą Lietuvos vietos savivaldoje.

Tyrimo metodai: mokslinė literatūros analizė ir interviu. Mokslinės literatūros analizėje taikomi apibendrinimo ir palyginimo metodai. Atliekant analizę, daugiausia dėmesio buvo skiriama nustatyti politinės galios decentralizacijos proceso įtaką vietos savivaldai ir naujųjų medijų decentralizacijos įtaką konstruojant skaitmeninę viešąją erdvę vietos savivaldoje. Išanalizavus politinės galios decentralizacijos procesą naujųjų medijų aplinkoje, galima identifikuoti galios santykius tarp vietos valdžios, naujųjų medijų ir piliečių. Tai padeda lemti politinių sprendimų priėmimo proceso subsidiarumo principą vietos savivaldoje. Atliekant pusiau struktūruotą interviu, buvo siekiama įvertinti Lietuvos savivaldos įgalinimą piliečius įtraukti į politinio sprendimo procesą skaitmeninėje viešojoje erdvėje – socialiniame tinkle „Facebook“.

Valdžios įgalinimas piliečius įtraukti į politinio sprendimo priėmimo procesą vietos savivaldoje

Globalizacija vyko decentralizuojant valstybės valdymą ir organizavimą (angl. *decentralization*) viešosios politikos formavimo ir įgyvendinimo procesuose. Vietos valdžia įgalina¹ piliečius įtraukti į politinio sprendimo priėmimo procesą, kuriame veikia tam tikri galios santykiai, struktūruojantys ir konstruojantys pilietinę visuomenę. Pagal objektyvų aspektą skiriami politinės, fiskalinės, rinkos (ekonominės), erdvinės (teritorinės) ir administracinės decentralizacijos tipai [2, p. 81]. Vienas pirmųjų teoretikų J. Manoras aptarė demokratinės decentralizacijos (angl. *democratic decentralization*) koncepciją, siekdamas paaiškinti politinės galios perdavimą žemesniam lygmeniui [17]. Politinė decentralizacija dažniausiai suvokiama kaip procesas, kurio metu teritorinių bendruomenių nariams ir jų išrinktiems atstovams perduodama daugiau galių priimant viešuosius sprendimus [15]. Demokratizacijos plėtra ir viešojo sektoriaus reforma paskatino spartų decentralizacijos vyksmą, dėl to didėjo subnacionalinio lygio valdžios autonomiškumas nuo nacionalinės ir viršnacionalinės politikos. Legislatyviųjų galių suteikimas teritoriniams valstybės valdymo subjektams (prefekto tipo institucijoms ir dekoncentruotosioms administracijoms) taip pat traktuotinas kaip politinė decentralizacija [3, p. 167]. Politinės decentralizacijos tikslas – suteikti piliečiams ar jų išrinktiems atstovams daugiau įtakos priimant politinius sprendimus. Politinės galios decentralizacija pasireiškė pilietinės visuomenės ir politinės visuomenės galios santykių restruktūrizacija, todėl susiduriama su demokratinio deficito iššūkiu. Demokratinis deficitas yra traktuojamas technokratinio politikos procesu, kuriame stinga politikos [26]. Decentralizacija yra šiuolaikinės demokratijos vykstantis procesas, todėl yra ne tik sudėtinga, bet ir klaidinga nusakyti tik teigiamą arba tik neigiamą šio proceso poveikį visuomenei. Decentralizacija gali paspartinti demokratizaciją, kai piliečiams ar jų atstovams suteikiama didesnė įtaka formuojant ir įgyvendinant politiką [22, p. 24]. Aktyvus pilietinis dalyvavimas yra neatsiejamas nuo

¹ Įgalinimas (angl. *empowerment*) yra susijęs su galios aiškinimu, tai laikoma pagrindiniu visuomenę konstruojančiu ir struktūruojančiu elementu [24, p. 10].

savarankiško (laisvo) ir sąmoningo piliečio apsisprendimo įsitraukti į politinio sprendimo priėmimo procesą. Politinės galios decentralizacija yra svarbus dalyvavimo demokratijos (angl. *participatory democracy*) elementas [5, p. 4]. Šiuo atveju pilietinis ir politinis dalyvavimas yra tarpusavyje neatsiejami, tačiau analizuojant politinį procesą svarbu identifikuoti politinio dalyvavimo ir pilietinio dalyvavimo perskyrą, siekiant tinkamai įvertinti valdžios sukuriamas galimybes ir vietos bendruomenės nariams priimtinus būdus įsitraukti į politinio sprendimo priėmimo procesą.

Decentralizacija gali būti skirstoma į įvairias formas: dekoncentraciją, delegavimą ir devoliuciją. Politinei decentralizacijai yra priskiriama tik devoliucijos forma [8; 17; 22]. J. Baltušnikienė neišskiria didelės takoskyros tarp politinės ir administracinės decentralizacijos: „[...] politinės decentralizacijos metu subnacionaliniams valdymo subjektams perduodami ne tik viešųjų sprendimų priėmimo įgaliojimai, bet suteikiamos ir tų sprendimų įgyvendinimo galios. Siekiant išvengti analitinės painiavos, valdymo funkcijas iš subnacionalinių valdymo subjektų tikslinga perduoti administracinės decentralizacijos sričiai“ [3, p. 171]. Baltušnikienė mano, kad politinė decentralizacija yra neatskirama nuo dekoncentravimo ir delegavimo rūšių analizės. Devoliucija (perdavimas) (angl. *devolution*) – tai valdymo funkcijų perdavimas iš valstybės valdymo subjektų savaveiksmiškumo pagrindais veikiančioms regioninėms savivaldybėms. Devoliucija apima teisiškai galiojančios galios nustatymo funkcijų atskaitomybės perdavimą [1, p. 2]. Siekiant išsamiai išanalizuoti liberaliosios demokratijos procedūrinės dimensijas – atskaitomumą (angl. *accountability*) ir responsyvumą (angl. *responsibility*), plėtojant tolesnę politinės galios decentralizacijos analizę koncentruojamasi tik į devoliucijos formą.

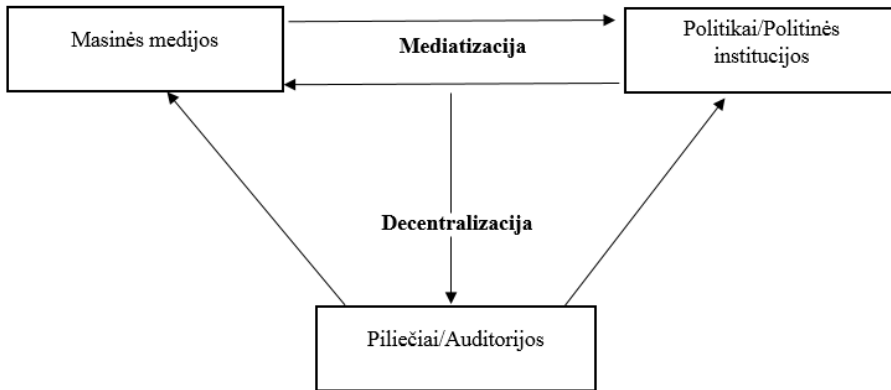
Atskaitomybė ir responsyvumas yra tarpusavyje neatsiejami, nes įsigali vykstant politinei komunikacijai tarp valdžios ir piliečių. Atskaitomybė – tai vykdomosios valdžios atskaitomybė rinkėjų atstovams. Ši atskaitomybės grandis nutrūksta, kai demokratiškai išrinkti pareigūnai ir jų patikėtiniai („politiniai valdininkai“) yra tiesiog nepajėgūs ar nekompetentingi kontroliuoti tų valstybės aparato šakų, kurioms jie skiriami vadovauti. Kad visa atskaitomybės grandinė veiktų, būtina kuo daugiau visų valstybinių institucijų (tiek renkamų, tiek nerenkamų) veiklos viešumo ir kuo mažiau įslaptintų veiklos sričių [19]. Vietos savivalda yra pagrįsta politine grandimi, jungiančia makrolygmens pagrindinius veikėjus – politinius lyderius / politinius agentus ir mikrolygmens pagrindinius veikėjus – vietos bendruomenės narius ir piliečius. Remiantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu, vietos savivalda (toliau – savivalda) apibrėžiama, kaip „Lietuvos Respublikos teritorijos administracinio vieneto gyventojų išrinktos vietos valdžios institucijų teisė ir reali galia pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus laisvai ir savarankiškai savo atsakomybe reguliuoti bei tvarkyti visuomenės reikalus ir tenkinti vietos gyventojų poreikius“ [13, 1 straipsnis]. Žemesniųjų valdymo lygių valdžios organai, turėdami tam tikrą autonomijos (veikimo laisvės) laipsnį, visų pirma atskaitingi ne valstybės valdymo subjektams, bet vietos ar regiono rinkėjams [2, p. 81]. Atskaitomumas iš vertikaliojo kryptingumo (atskaitomumo pavaldiems valdžios

subjektams) pereina į horizontalųjį atskaitomumą (politinių agentų atskaitomumas piliečiams) kryptingumą. Politikai decentralizacijos procese yra atsakingesni (angl. *accountable*) piliečiams už savo veiksmus [23]. Responsyvumas rodo valdžios atsaką piliečių išreikštiems klausimams ir reakciją į vyraujančią viešąją nuomonę. Demokratijos valia yra ne daugumos išreikštas balsas, o mažumų išreikšti interesai, kurių tarpusavio sankirtos (galios persvaros) palaiko socialinį funkcionalumą. Visiškai responsyvi (atliepi) demokratija yra viešosios nuomonės valdžia. Neresponsyvios demokratijos vyriausybė gali valdyti arba visai ignoruodama viešąją nuomonę, arba klausydama tik nedaugelio pilietinės visuomenės sferai priklausančių korporacinių veikėjų. Responsyvi vyriausybė valdo ne minią, o piliečių bendruomenę [19].

Vietos valdžios responsyvumą apibrėžia teisės aktai – remiantis Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymu, nurodoma, kad įstaiga privalo teikti informaciją apie savo funkcijas, struktūrą, informacijai teikti skirtos informacijos rodyklę, kitą teisės aktais nustatytą informaciją. Visa informacija apie įstaigos veiklą vykdant teisės aktais pavestas funkcijas turi būti visiems prieinama ir teikiama neatlygintinai [12, 6 straipsnis]. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas nepakankamai užtikrina informacijos viešinimo ir perdavimo funkcijas, todėl el. dalyvavimas yra tinkama priemonė, siekiant piliečius įtraukti į politinių sprendimų priėmimo procesą vietos savivaldoje.

Naujųjų medijų decentralizacija konstruojant skaitmeninę viešąją erdvę vietos savivaldoje

Analizuojant vietos valdžios ir piliečių politinę komunikaciją, svarbu atskleisti medijų vietą ir kuriamus santykius su socialine ir institucine struktūra. Politinės komunikacijos sistemos lygmenys skirstomi į visuomenės (angl. *societal*), tarpinstitucinį (angl. *inter-institutional*), vidinį institucijos (angl. *intra-institutional*) ir auditorijos (angl. *audience*) [14, p. 28]. Politinės komunikacijos sistemos pagrindiniai elementai yra valdžia, medijos ir piliečiai. Politinės komunikacijos elementus sieja triadiniai saitai: valdžia, plėtodama viešuosius ryšius, paveikia medijas, o medijos teikia pranešimus apie piliečius ir valdžią, grįžtamąjį ryšį suteikia piliečių nuomonių apklausos [18, p. 6]. Šiuolaikinės politinės komunikacijos tyrinėjimuose koncentruojamasi į medijų trianguliarinius ryšius su socialine ir institucine struktūra. Brantsas ir Voltmer išskiria šiuolaikinės politinės komunikacijos dimensijas – horizontaliąją ir vertikaliją. Horizontalioji medijų logika susijusi su medijų (angl. *mass media*) ir politinių institutų (angl. *politicians / political institutions*) santykiu, kuris grindžiamas skleisti visuomenei informaciją, šiuo atžvilgiu yra konstruojamas politikos pranešimas (angl. *massages*). Vertikalioji medijų logika susijusi su piliečių (angl. *citizens / audiences*) suteikiamu grįžtamoju ryšiu – interakcija, šiuo atveju yra konstruojamas politikos diskursas. Horizontalioji dimensija atskleidžia mediatizacijos plėtotę, o vertikalioji dimensija – decentralizacijos plėtotę (žr. 1 pav.).

1 pav. **Politinės komunikacijos dimensijos**
 Šaltinis: sudaryta autorės sudaryta pagal [4, p. 4].

Informacinėje visuomenėje politikos institutai ir politikos lyderiai vis dažniau reprezentuoja politikos darbotvarkę viešojoje skaitmeninėje erdvėje, tačiau jų įtaka formuojant politinį diskursą mažėja, nes yra neužtikrinama piliečių ir valdžios interakcija. Horizontaliojoje dimensijoje galios santykiai tarp medijų ir politikų pasiskirsto tolygiai, nes medijos suinteresuotos politikų teikiamais informacijos išteklių, o politikai suinteresuoti medijų viešinimo funkcija. Vertikaliojoje dimensijoje galios santykiai tarp medijų / politinių institucijų ir piliečių pasiskirsto netolygiai, nes piliečių išreikšti interesai viešojoje skaitmeninėje erdvėje neretai priešpriešinami politinės daugumos pozicijai. Demokratiškumas įsigali tada, kai politikos institutai įgalina piliečius atstovauti atstovaujamiems interesams priimančiam politinius sprendimus ir juos apsvarstyti viešojoje erdvėje.

El. dalyvavimas yra komunikacinių technologijų naudojimas, skatinant piliečių komunikaciją su valdžios atstovais tam, kad padidėtų politinis dalyvavimas [16]. El. dalyvavimo teorijos tyrinėjimai orientuoti į valdžios institucijų teikiamų paslaugų efektyvumą, piliečių poreikius [11] (Vyriausybė, 2010). Internetas traktuojamas kaip tam tikra priemonė, kai taikomos informacijos viešinimo „iš viršaus į apačią“ ir „iš apačios į viršų“ strategijos, padedančios užtikrinti piliečių mobilizaciją visuomenėje. Politikoje pasirodo naujosios įsipareigojimo (angl. *engagement*) ir dalyvavimo formos [9]. Palyginus naujasias pilietinio dalyvavimo formas su tradicinėmis dalyvavimo formomis, išryškėja legitimumo–delegitimumo politinės galios santykių pokytis. L. Bielinis pastebi, kad žiniasklaida šiuolaikinėje visuomenėje funkcionuoja kaip politinio atstovavimo, socialinės legitimizacijos priemonė [6, p. 60], tad žiniasklaida tampa vieninteliu legitimumo etalonu. Kas mediatizuota (išviešinta per žiniasklaidą), tampa žinoma, o kas žinoma, pripažįstama ir legitimizuojama [6, p. 10]. J. Habermas pastebi, kad medijuojama politinė komunikacija viešojoje erdvėje gali palengvinti svarstymo legitimumo procesus kompleksinėse visuomenėse tik tada, jei savireguliuojanti medijos sistema įgyja savarankiškumą nuo socialinių aplinkų ir jei

anoniminės auditorijos suteikia grįžtamąjį ryšį tarp informuoto elitinio diskurso ir responsyvios pilietinės visuomenės [10, p. 411–412]. Naujosios medijos, konstruodamos viešąją skaitmeninę erdvę, turi daugiau galios paveikti politinį procesą nei politikai ar politikos institutai, o viešinamos informacijos legitimumą (skaidrumą) lemia piliečių interakcija – grįžtamasis ryšys. Politikai ar politikos institutai, siekdami funkcionaliojoje viešojoje erdvėje išlaikyti politinio turinio pobūdžio informaciją, turi identifikuoti naujųjų medijų logikos specifiką.

Tyrimo metodologija

Šiuolaikinėje informacinėje visuomenėje internetas labai svarbus plėtojant valdžios ir piliečių dialogą. Straipsnio metodologija vadovaujasi kokybinio metodo prieiga. Atlikto tyrimo metodas yra pusiau struktūruotas interviu. Interviu informantai – viešųjų ryšių specialistai, kurie atsakingi už Lietuvos savivaldybės informacijos viešinimą ir reprezentaciją socialiniuose tinkluose. Atliktu interviu buvo siekiama įvertinti apklaustųjų sociopolitinę patirtį apie socialinio tinklo „Facebook“ platformos specifiką, įtraukiant piliečius į politinio sprendimo priėmimo procesą Lietuvos vietos savivaldoje.

1 lentelė. Informantų charakteristikos

Informanto kodas	Informanto charakteristika	
	Institucija	Pareigos
1PS	Pagėgių savivaldybė	Bendrojo ir juridinio skyriaus vyr. specialistė
2PMS	Panevėžio miesto savivaldybė	Komunikacijos skyriaus vyr. specialistė
3AMS	Alytaus miesto savivaldybė	Viešųjų ir užsienio ryšių skyriaus vyr. specialistas
3KRS	Kauno rajono savivaldybė	Mero patarėjas
4ARS	Anykščių rajono savivaldybė	Administracijos specialistė ryšiams su visuomene
4ŠRS	Švenčionių rajono savivaldybė	Bendrojo skyriaus vedėja
5KRS	Klaipėdos rajono savivaldybė	Ryšių su visuomene skyriaus vedėja
5JRS	Jurbarko rajono savivaldybė	Dokumentų ir viešųjų ryšių skyrius vyr. specialistė (informatika)
5RRS	Radviliškio rajono savivaldybė	Informacinių technologijų ir komunikacijos skyriaus vedėjas
5ŠRS1	Šilutės rajono savivaldybė	Komunikacijos skyriaus vedėjas
5ŠRS2	Širvintų rajono savivaldybė	Viešųjų ryšių vyr. specialistas

Šaltinis: sudaryta autorės.

2016 m. buvo apklausta 11 respondentų, dirbančių skirtinguose Lietuvos savivaldybėse. Sudarant tyrimo instrumentariją, buvo koncentruojamasi į politinės galios decentralizacijos turinio taikomumą ir naujųjų medijų logikos specifikos identifikavimą. Tiriant el. dalyvavimą, buvo laikomasi normatyvinės perspektyvos – piliečių aktyvaus dalyvavimo skatinimo vietos savivaldoje. Naujoji pilietinio dalyvavimo forma – el. dalyvavimas vertinamas pagal bendruomenės narių galimybes įsitraukti į politinių sprendimų priėmimo procesą savivaldoje ir savivaldybių darbuotojų teikiamus būdus, paskatinančius piliečius įsitraukti į politinio sprendimo

priėmimo procesą skaitmeninėje viešojoje erdvėje (socialiniame tinkle „Facebook“). Vietos valdžios įgalinimas piliečius įtraukti į politinio sprendimo procesą tirtas klausimais, kuriais buvo prašyta nusakyti taikomą informacijos viešinimo strategiją; išskirti vietos valdžios ir piliečių komunikacijos specifiką; nurodyti, ar Lietuvos savivaldybės paskyra socialiniame tinkle „Facebook“ gali padėti piliečius įtraukti, ar prisidėti prie politinių sprendimų priėmimo proceso. Tyrimo informantų atranka buvo grindžiama tokiais kriterijais: 1) savivaldybių atstovavimas pagal klasifikaciją (miestas ar rajonas); 2) viešųjų ryšių (funkcijos) atstovavimas; 3) pozicija politinių sprendimų priėmimo procese (decentralizuojantis pranešimą – paveikiantis; medijuojantis pranešimą – interpretatorius). Kiekvieno interviu trukmė – 30 min. Informantų charakteristikos pateikiamos 1 lentelėje.

Lietuvos savivaldos įgalinimas piliečius įtraukti į politinio sprendimo procesą naudojant socialinį tinklą „Facebook“

Remiantis interviu duomenimis, galima atskleisti vietos valdžios socialinę patirtį apie piliečių dalyvavimą ir identifikuoti socialinio tinklo „Facebook“ platformos specifiką, plėtojant vietos valdžios ir piliečių dialogą Lietuvos vietos savivaldoje. Visi apklausti informantai nurodė, kad jie yra atsakingi už savivaldybės informacijos viešinimą socialiniuose tinkluose, taip pat visi apklaustieji pripažino, kad yra sukurta nuosava savivaldybių paskyra socialiniame tinkle „Facebook“. Informantai argumentavo socialinio tinklo pranašumą: spartų informacijos perdavimą, naudojimo populiarumą ir pigią komunikacijos priemonę. Viešinant informaciją naudojamas tam tikro pobūdžio strategija, daugiausia dėmesio skiriama informacijos viešinimo aktyvumui, aiškumui ir aktualumui (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Informacijos viešinimo strategija

Charakteristika	Iliustruojantis teiginys
Informacijos viešinimo aktyvumas	„Informaciją pateikiame nuolat, ją įkeliame kelis kartus per dieną, aktyviai bendraujame su vartotojais, atsakinėjame į klausimus, įgyvendiname gyventojų pateiktas realias iniciatyvas, sprendžiame iškilusias problemas.“ [2PMS] „Facebook“ socialiniame tinkle per dieną viešinamos 3-4 žinutės.“ [3AMS]
Informacijos viešinimo aiškumas	„Viešinant informaciją socialiniame tinkluose vadovaujamesi „trumpai ir aiškiai“ principu, stengiantis informaciją pateikti koncentruotai su įdomesnėmis fotografijomis, prireikus pateikti nuorodą, kur galima rasti daugiau informacijos.“ [3AMS]
Informacijos viešinimo aktualumas	„Viešiname aktualią gyventojams informaciją. Stengiamės, kad mūsų rajonas būtų daugiau atpažįstamas per naujai sukurtą ženklą.“ [5KRS]

Pastaba: Interviu kalba netaisyta.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis interviu duomenimis.

Informacijos viešinimo aktyvumas reiškiasi informacijos viešinimo gausa ir išsamumu. Pastaruoju atveju naudojamas hipertekstas. Socialiniuose tinkluose

hipertekstas suteikia galimybę politines problemas reprezentuoti plačiau visuomenei panaudojant vaizdinę medžiagą (nuotraukas), nukreipiančiąją informaciją (nuorodas) ar struktūruojančią informaciją (grafikus, schemas, žemėlapius, lenteles). Socialiniai tinklai yra efektyvi dalijimosi naujienomis priemonė, padedanti medijų turiniui pasiekti gerokai daugiau vartotojų negu anksčiau [26, p. 805].

Informantai, išskirdami vietos valdžios ir piliečių komunikacijos specifiką, viešojoje skaitmeninėje erdvėje – socialinio tinklo „Facebook“ platformoje nurodė, kad socialinės medijos yampa vis populiarsnės. Dėl to didėja svarba identifikuoti naujųjų medijų logiką. Respondentai nurodė, kad skaitmeninėje viešojoje erdvėje atsiranda prieštaravimas tarp antrosios kartos saityno (Web 2.0) platformos kuriamo informacijos operatyvumo ir Lietuvos savivaldybių darbuotojų viešinamos informacijos turinio familiarumo (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Vietos valdžios ir piliečių komunikacijos specifika

Charakteristika	Iliustruojantis teiginys
Greitas grįžtamasis ryšys	„Skaitmeninė viešoji erdvė įgalina greitesnį grįžtamąjį ryšį.“ [3KRS] „Daugybę opių klausimų galima aptarti tuoj pat, virtualioje platformoje.“ [3KRS] „Greitesnė informacijos sklaida.“ [5JRS]
Operatyvumas	„Bendravimas skaitmeninėje erdvėje yra laisvesnis, paprastesnis. Čia nebelieka formalumų, atsiranda šiltesnis, emocinis (kai reikia pabrėžti pvz. pasiekimą, pergalę, ir pan.) valdžios bendravimas su gyventojais. Nebelieka didelių barjerų tarp valdžios ir gyventojų. Dažniausiai žmogui valdžia asocijuojasi su kažkuo didingu, o skaitmeninėje erdvėje, šiuo atveju „Facebook“, šie barjerai dingsta.“ [2PMS] „Reikia kurti platformas, kur žmonės galėtų reikšti savo nuomonę, diskutuoti, kritikuoti, teikti siūlymus.“ [3KRS] „Kuria tampresnį ryšį. Yra operatyvesnė.“ [5JRS]
Familiarumas	„Dažnu atveju bendravimas socialinėje erdvėje yra familiarus. Valdžios ir piliečių komunikacijos atveju šio familiarumo reikia vengti, tačiau ir nenaudoti itin formalaus stiliaus. Dėl šios priežasties valdžios ir piliečių komunikacija socialiniuose tinkluose yra kiek sudėtingesnė.“ [4ARS]

Pastaba: interviu kalba netaisyta.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis interviu duomenimis.

Interviu duomenimis, socialinis tinklas „Facebook“ gali paveikti – daryti įtaką politinių sprendimų priėmimo procesui. Tik tada, kai savivaldos darbuotojai reprezentuoja aktualius klausimus viešojoje skaitmeninėje erdvėje ir inicijuoja, koordinuoja diskusijos tolesnę eigą. Savarankiškos piliečių reiškiamos iniciatyvos nesulauks atitinkamo dėmesio politinių sprendimų priėmimo procese (žr. 4 lentelę).

Vietos valdžia, identifikuodama naujųjų medijų logiką, prisideda prie galimybės konstruoti laisvą ir funkcionalią viešąją (skaitmeninę) erdvę, kurioje plėtojama politinio turinio informacija ir priimtiniu piliečiams būdu reprezentuojama politikos darbotvarkė visuomenei. Politinio dalyvavimo reikšmė plėtojant el. dalyvavimą yra lemianti, nes tik nuo politikų inicijuotos diskusijos skaitmeninėje viešojoje erdvėje priklauso subsidiarus politinio sprendimo priėmimo procesas Lietuvos vietos savivaldoje.

4 lentelė. Politinio sprendimo priėmimo procesas skaitmeninėje viešojoje erdvėje

Poveikis	Ilustruojantis teiginys
Paveikūs	„Nemažą, tačiau ne pagrindinę, nes politinius sprendimus priima Taryba, o joje yra pozicija ir opozicija: ką nusprendžia pozicija dar prieš posėdį, tą ir patvirtina posėdyje. Reti atvejai, kai piliečiai paveikia numato sprendimo priėmimą.“ [5RRS] „Gali prisidėti prie sprendimų priėmimo, koreguoti darbotvarkes. Nuolat stebint ir analizuojant gyventojų pasisakymus, teikiami atsakymai, tiesiogiai susisiekiama su žmonėmis dėl iškeltų problemų.“ [5ŠRS1] „Socialiniame tinkle vartotojai iš karto gali komentuoti įkeltą turinį. Tai gali padėti priimti atitinkamus sprendimus.“ [4ARS] „Labiau matomos gyventojų nuomonės.“ [1PS] „<...> politiniai sprendimai gali būti priimami atsižvelgiant į socialinių tinklų vartotojų nuomonę, tuo tarpu naudojant socialinius tinklus operatyviau ir tikslingiau pristatoma politikos darbotvarkė.“ [3AMS] „Valdžia privalo matyti piliečių lūkesčius ir juos atliepti. Socialiniai tinklai – puikus pagalbininkas. Pavyzdžiui, sprendimui aktyviau tiesti dviračių takus, jungiant Kauno rajoną ir Kauną, nemažai įtakos turėjo didėjančios dviratininkų bendruomenės balsai socialiniuose tinkluose. Panašiai ir su vaikų darželių steigimu.“ [3KRS]
Neutralūs	„Priklauso nuo politinių sprendimų.“ [5KRS] „Informacijos sklaida per „Facebook“ yra savotiška savivaldybės veiklos ataskaita.“ [4ŠRS]

Pastaba: Interviu kalba netaisyta.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis interviu duomenimis.

Išvados

1. Globalizacijos plėtra viešojoje politikoje vyksta decentralizacijos procesu: pilietinės visuomenės – politinės visuomenės galios santykių restruktūrizacija ir subnacionalinės politikos dominavimu bendruomenėje. Politinės galios decentralizacijos proceso analizė padeda atskleisti piliečių galimybes įsitraukti į politinio sprendimo priėmimo procesą ir vietos valdžios teikiamus būdus, paskatinančius piliečius aktyviai pilietiškai dalyvauti visuomenėje. Politinės decentralizacijos procesas suteikia piliečiams ir jų atstovams didesnės įtakos formuojant ir įgyvendinant politiką, tačiau savivaldos valdžios didėjanti atskaitomybė piliečiams atitolsta nuo nacionalinės ir viršnacionalinės (Europos Sąjungos) politikos.

2. Siekiant tinkamai įvertinti el. dalyvavimą, svarbu politinės komunikacijos moksliniuose tyrinėjimuose atskleisti medijų santykį su socialine ir institucine struktūra. Tarp politinės komunikacijos sistemos elementų: medijų, politinių institucijų ir piliečių galios, santykiai išreiškiami trenguliariu santykiu, išskiriant vertikaliąją ir horizontaliąją dimensijas.

3. Informacinėje visuomenėje politikos institutai ir politikos lyderiai vis dažniau reprezentuoja politikos darbotvarkę viešojoje skaitmeninėje erdvėje, tačiau jų įtaka formuojant politinį diskursą mažėja, nes yra neužtikrinama piliečių ir valdžios interakcija. Horizontaliojoje dimensijoje tarp medijų ir politikų galios santykiai pasiskirsto tolygiai, nes medijos yra suinteresuotos politikų teikiamais informacijos išteklių, o politikai yra suinteresuoti medijų viešinimo funkcija. Vertikalojoje dimensijoje galios santykiai tarp medijų / politinių institucijų ir piliečių pasiskirsto netolygiai, nes piliečių išreikšti interesai viešojoje skaitmeninėje erdvėje neretai priešpriešinami politinės daugumos pozicijai. Organizuotas informacijos viešinimas

skaitmeninėje viešojoje erdvėje tampa svarbus dėl vietos medijų nepriklausomumo, lemiančio politinės galios disponavimą, ir vietos valdžios gebėjimo identifikuoti naujųjų medijų logiką, (specifiką) padedančią palaikyti viešosios erdvės funkcionalumą.

4. Tyrime daugiausia dėmesio skiriama interakcijos vertinimui, padedančiam atskleisti bendruomenės narių galimybes įsitraukti į politinių sprendimų priėmimo procesą savivaldoje ir savivaldybių darbuotojų teikiamus būdus, paskatinančius piliečius įsitraukti į politinio sprendimo priėmimo procesą skaitmeninėje viešojoje erdvėje (socialiniame tinkle „Facebook“). Gautuose duomenyse išryškėja pagrindiniai interakcijos sudedamieji vertinimo kriterijai: atskaitomumas (valdžios atliepimas piliečių išreikštai valiai) ir responsyvumas (piliečių reakcija į valdžios viešinamą informaciją). Respondentai nurodė, kad skaitmeninėje viešojoje erdvėje atsiranda prieštaravimas tarp antrosios kartos saityno (Web 2.0) platformos kuriamo informacijos operatyvumo ir Lietuvos savivaldybių darbuotojų viešinamos informacijos turinio familiarumo.

Literatūra

1. Akampurira, A. *Decentralisation, Local Governance and Development: An Aspect of Development*. Hamburg, Germany: Anchor, 2014.
2. Baltušnikienė, J. Viešojo valdymo sistemos decentralizacija: turinys, pranašumai ir trūkumai. *Viešoji politika ir administravimas*, 2009, Vol. 27, p.p. 79–89.
3. Baltušnikienė, J. Decentralizacijos procesų turinys viešajame valdyme. Kn.: Raipa, A. (red.). *Modernus viešasis valdymas*. Kaunas: UAB „Vita Litera“, 2012, p.p. 165–181.
4. Brants, K., Voltmer, K. (eds.). *Political Communication in Postmodern Democracy: Challenging the Primacy of Politics*. London: Palgrave Macmillan, 2011.
5. Bardhan, P., Mookherjee, D. (eds.). *Decentralization and Local Governance in Developing Countries: A Comparative Perspective*. Cambridge, Massachusetts, London, England: The MIT Press, 2006.
6. Bielinis, L. *Visuomenė, valdžia ir žiniasklaida: prieštaringa komunikacinė simbiozė*. Vilnius: Eugrimas, 2005.
7. Coleman, S., Freelon, D. (eds.). *Handbook of Digital Politics*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015.
8. Crook, R., Peterson, M. *Democracy and Decentralization in Southeast Asia and West Africa: Participation, accountability, and performance*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
9. Dahlgren, P. Reconfiguring Civic Culture in the New Media Milieu. In Corner, J., Pels, D. (eds.). *Media and the Restyling of Politics: Consumerism, Celebrity and Cynicism*. London: Sage, 2003, p.p. 70–151.
10. Habermas, J. Political Communication in Media Society: Does Democracy Still Enjoy an Epistemic Dimension? The Impact of Normative Theory on Empirical Research. *Communication Theory*, 2006, Vol. 16, p.p. 411–426.
11. *Lietuva – tarp dvidešimties pasaulio valstybių pagal e-dalyvavimo rodiklius*. <http://ivpk.lrv.lt/lt/naujienos/lietuva-tarp-dvidesimties-pasaulio-valstybiu-pagal-e>

- dalyvavimo-rodiklius [2016-02-13].
12. Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas. http://www.regitra.lt/uploads/documents/dokumentai/teise_gauti_info.pdf [2016-01-29].
 13. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0CD0966D67F> [2016-01-29].
 14. Lichtenberg, J. (ed.). *Democracy and the Mass Media*. Cambridge University Press, 1990.
 15. Litvack, J. A. *Rethinking Decentralization in Developing Countries*. Washington: World Bank, 1998.
 16. Macintosh, A. *Exploiting the Knowledge Economy: Issues, Applications. Case Studies*. Exploiting the Knowledge Economy: Issues, Applications. Case Studies, 2006.
 17. Manor, J. *The Political Economy of Democratic Decentralization*. Washington D.C.: The World Bank, 1999.
 18. McNail, B. *An Introduction to Political Communication*. London & New York: Routledge, 2011.
 19. Norkus, Z. *Kokia demokratija koks kapitalizmas: postkomunistinė transformacija Lietuvoje lyginamosios istorinės sociologijos požiūriu: mokslinė monografija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2008.
 20. Petrauskienė, R., Žilinskas, G. Informacinių technologijų įtaka politiniam dalyvavimui: interneto skverbties ir rinkėjų aktyvumo tendencijos Lietuvoje. *Viešoji politika ir administravimas*, 2013, No. 1, p.p. 50–64.
 21. Piliietinės visuomenės institutas. *Piliietinės galios indeksas 2015 m.* <http://www.civitas.lt/time-line/piliietines-galios-indeksas-2015-m/> [2016-02-13].
 22. Raipa, A., Backūnaitė, E. Decentralizacijos reformų teoriniai ir taikomieji aspektai. *Viešoji politika ir administravimas*, 2004, No. 7, p.p. 23–32.
 23. Regmi, K., Naidoo, J., Greer, A., Pilkington, P. Understanding the Effect of Decentralization on Health Services. The Nepalese experience. *Journal of Health Organization and Management*, 2010, Vol. 24, No. 4, p.p. 361–382.
 24. Ruškus, J., Mažeikienė, N., Naujanienė, R., Motiečienė, R., Dvarionas, D. Įgalinimo samprata socialinių paslaugų kontekste. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 2013, Vol. 12, No. 2, p.p. 9–43.
 25. TNS LT: *Lietuviai plečia naudojamų socialinių tinklų ratą*. <http://www.tns.lt/lt/news/tns-lt-lietuviai-plecia-naudojamu-socialiniu-tinklu-rata/> [2016-02-13].
 26. Urban, A., Bodoky, T. The Impact of Facebook on News Consumption. Friedrichsen, M., Muhl-Benninghaus, W. (eds.). *In Handbook of Social Media Management: Media Business and Innovation*. Heidelberg, Berlin: Springer, 2013, p.p. 805–817.

Ieva Aurylaitė

The Empowerment of Local Government to Involve the Citizens into Political Decision-Making Process to Use the Social Network "Facebook"

Abstract

The quality of modern democracy rests upon an active participation of citizens in political decision-making process. Globalization development in public policy manifested itself in decentralisation process: the restructuring of civil public – political public power relationships and the domination of subnational political in community. Scientific researches that assess new forms of civil participation do not give enough attention to the revelation of new media relation to social and institutional structure. Communication researches of changed political power relations reveal electronic participation involvement. The article offers the analysis of the results of qualitative research conducted in 2016. The research reveals the socio-political experience of local authority about civil participation and the platform of social network “Facebook” specifics, development local authority and civil dialog in Lithuanian local governance.

Ieva Aurylaitė – Kauno technologijos universiteto Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto Viešosios politikos ir administravimo instituto politikos mokslų doktorantė.

E. paštas: ieva.aurylaite@ktu.edu.

Ieva Aurylaitė – PhD candidate in Political science at the Institute of Public Policy and Administration, Faculty of Social Science, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology.

E-mail: ieva.aurylaite@ktu.edu.

Straipsnis įteiktas redakcijai 2016 m. gruodžio mėn.; recenzuotas; parengtas spaudai 2017 m. vasario mėn.